

САНГА ОЛХ

№ 7 (11935) • Олунньу 22 күнэ, 2024 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмэргэ

Интервью

Александр Саввин бойобуой
суола /3

Убүлүөйдээх биир дойдулаахпыт

Саҥахтыыр сээркээн
сэһэнньитэ/4

Промышленность

«Моя работа всегда будет
связана с шахтой»/7

“Мохсоҕол” байыаннай- спортивной күрэхтэһии ЫЫТЫЛЫННА

Куонкурус. Үгэскэ кубулуйбут күрэхтэһии 16-с төгүлүн
буолла/2

«Кэскил» уһууһун иитиллээччилэрэ. // СЭМЭН ЖЕНДРИНОВ ТУХУУРИИТА

Тэттик

Быыбардыыр хамыһыйа чилиэннэрэ Дойду Бэрэсидьиэнин быыбарын туһунан иһитиннэрэллэр

Олунньу 7 күнүгэр, “ИнформУИК” бырайыак чэрчитинэн, Быыбар хамыһыйатын чилиэннэригэр анаан аадырыстаан иһитиннэрийи үөрэбэ түмүктэммитэ. Бу күнүгэр Чурапчытаагы быыбардыыр хамыһыйа чилиэннэрэ улуус киинигэр уонна нэһилиэктергэ аадырыстарынан кэрийэн үлэни саҥалаатылар. Сүрүн сыаллара-соруктара – кулун тутар 15-17 күннэригэр ытыллар Дойдубут Бэрэсидьиэнин талар быыбар хампаанньатын туһунан иһитиннэрийини оноруу.

Чурапчы улуунун быыбардыыр хамыһыйа бэрэссэдээтэлэ Дария Никитина иһитиннэрбитинэн, улуус олохтоохторуттан сүрүннээн, Бэрэсидьиэн быыбарыгар куластааһын ньымаларын туһунан ыйытылар кирибэттэр.

Хамыһыйа чилиэнэ учаастак хамыһыйатыттан анал бэчээттээх бейдэ ийлинер, быыбар хамыһыйатын чилиэнэ буоларын туһунан дэстабырыанньалаах, сурунар планшетаах буолар.

Аадырыһынан кэрийэ сылдьан иһитиннэрийи кулун тутар 7 күнүгэр диэри ытыллар.

«Саха литературатын зйгэтэ: Дьуон Дьаҥылы уонна Сэмэн Тумат» быыстапка буолла

Быыстапка биир дойдулаахтарбытыгар — поэт, тылбаасчыт, фронтовик-суруйааччы Гавриил Иванович Макаров — Дьуон Дьаҥылы төрөөбүтэ 110 сылыгар уонна Саха норуотун суруйааччыта Семен Андреевич Попов — Сэмэн Тумат 80 сааһыгар анаанна. Манна Семен Андреевич суруйааччы, кириитик быһытынан Дьуон Дьаҥылы олохун үөрэтэн, поэзиятын чинчийэн, киниэхэ анаан таһаартарбыт кинигэлэрэ, үгүс суруйуулары, ыстатыйалара, архыып докумуоннара, суруйааччылар рукописаста көрдөрүүгэ уурулуннулар. Онуоха биир сыаналаах бэлэбинэн Дьуон Дьаҥылы «Евгений Онегин» айымньыны тылбаастаабыт рукописаста буолар. Маны таһынан кини үлэлээбит остуола, суруйарыгар туттубут нобуора, киниэхэ биир дойдулаахтара бэлэхтээбит «Саһыл ойуун» хартыыната болдомтону тартылар. Ону сэргэ Чурапчытаагы киин библиотэтигэ Сэмэн Тумат кинигэлэрин быыстапкага аҕалан туруорда.

Тыа сиригэр үлэлиир медиктергэ эбии төлөбүр көрүллүөбэ

Дойду Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин кулун тутар 1 күнүгэр медүлэһиттергэ мый аайы эбии төлөбүрү көрөр туһунан эппитэ. Ол курдук, 50000-100000 нэһилиэнньэлээх улахан куораттарга быраастар хамнастарыгар эбии 29000, орто медперсонал 13000 солкуобайы ылар буолуохтара. Оттон 50000 аҕыйах нэһилиэнньэлээх пууннарга үлэлиир быраастар эбии 50000, орто медперсонал 30000 ылаахтара диэн этиллэр.

«Биһили, Чурапчы медүлэһиттэрэ, Дойду Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин быһаарынытын сэргии иһиттибит. Тыа сиригэр олорор, үлэлиир медиктергэ олус улахан көмө буолар буоллаҕа. Онон олоҕо кириэрин күүтэбит», — диэн Чурапчы улуунун кылаабынай бырааһа Николай Сивцев бэлэтиир.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Олунньу
22 күнэ
ЧЭППИЭР

Олунньу
23 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Олунньу
24 күнэ
СУБУОТА

Олунньу
25 күнэ
БАСКЫҤАНЫНА

Олунньу
26 күнэ
БЭНИДИЭННЬИК

Олунньу
27 күнэ
ОПТУОРУННЬУК

Олунньу
28 күнэ
СЭРЭДЭ

-36 -42

-33 -39

-33 -38

-38 -40

-32 -39

-31 -38

-32 -32

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Айсен Николаев
Росгвардия салалтатын
кытта көрүстэ

ГФ национальн-гвардигийн Илчигч уокууртун саниглэрин командующийн солбуулагч Миколэ Роклюев дэсалабай корсунууге Ил Дарханга Саха Өрсүсүүбүлүктигэр Росгвардия упралектэнтин салгайааччытын, полиция полковнига Сергей Чехишева билигилэвэ.

Генерал - майор Романов юни байбуурой уснутун, бэлиг-тин-хондотун чонна эрэгжйиэх уратытын билэрин бэлиэгтэтэ.

«Эзники икки сылга полкыга полхоннай Челющев Примор-
ский кыраагыг туһаанлаах структураһы салайда, онно сайаа уопуту
уонна практиканы билда», - диэн эттэ Михаил Романов.

Күннi федеральнaй сулууснa сaркилaрх кoнaндуудaйын вaтyтaтaй РF нaциoнaлнaй гaрдиaйтaн Айсeн Никoлaевхa Рoсгвaрднaйa, сулууснaлaвчылaр днeэ кэргэттэригэр бaлaнaтoтyн, өйөбүлүн ийин мaхтaлын билдэрдэ.

«Саха сирэ саркит огдооболорутар уокһа байыастар ийэлэрингэр кыланыытаахтык сыйһыаннаһар эрэгийинэнэртэн бикрдэстэрэ», - диэтэ РФ национальхай гвардиятын Илинги уокурулун сэрмиллэрин командуюшайын солбуйааччы Михаил Романов.

**Саха сириттэн быраастар
биригээдэлэрэ илинни
уокурук байыаннай
госпиталларыгар
барыахтара**

Үргэлжлүүлж үзэхэд дөрвөн бүлэг харьцангуй өндөр системтэй 2022-с алтны хэргийн сабалааг, дэмжлэгжилтийн хамт байсангай дэргэд нь нийтлэг хэрэгсэлтэй уулзаж байсангай сулус-палаахтар дөнгөж эргэлтээр чиглэсэн хамт нийгмийн хамт уулзаж байсангай чөлөөтэй түрэлтэй хамт нийгмийн хамт

"Ил Дархан Агсєн Николае соруудалынан, элсїт сьылтан хьв, бийкєн ерєспўблукзбит бьрээстэр гоститалларга тикнєк, ба-
хьраа кьсэтэр байзыннаа дьайын кьтгылылаахтарын эмтижилэри-
тэр тубуланмыт үлэ тэрилл кьитэ. Соторутааньта саха сирин бь-
рэастарын биригэддэтэ Улук Илэн уокурук госпиталларыгар бара
сылдыбыта. Бу сьл бастакы хьбаарталыгар Илинкєи уоку-
рук байманкай госпиталыгар барын былаажаннар", — дьон
ереспўблук Дорубуйа харьыстабылыгар министариетибитик
сүрүк төрөпөт быраала Айталкина Тороваа олунку 19 күрүстэр
иьтылдыбыт брифингтэ иьтиктиннэрдэ.

Калижиги хэмжээг мэдэгдэнхэй тэрмэлээр 1372 байганаар даяйгы хытывлаахтарыгт каянуу оигордулар. Психотерапевт уюуна психиатр каянуугтар 307 кийх сырытта. 96 байбуу даяйгы бугэрзэнэ санаторийдарга, курортга эхтэнэ. Дойду Бээсидынэ Владимир Путин бары релжонарга тулааннаах дьону "Кыаа тинэжикнээ өйөөлүн" соругу турорбута.

**«МУУС УСТАР» ыччат
бэстибээлин түмүк
тэрээһинэ буолла**

Миний өрсөлдүүлэгчтэн 2 тедынмичаттан тахса мичат дром
лулунна. Аксавдас финалыай шуга 700 кижи кытышно. Ити
былыныгынствалат икки төгүл алдох.

Вэстийбэл кытлыгдэхтарыгср РФ Бэрэсидьхэнэ Владимир Путин эбэлд тээгтэмиын **ныта**.

«МУУС УСТАР» — бийгэн өрсүлүүлгүзэбит визиттэй карточка-
тынаа буулга. Бийгэн бузгэтибэл хара мэгнэйдгэнтан ыччал-
тарбытын түмэр, Сахабыт сирин уокна улуу Арассыкыйабыт сай-
дыгыттар сөөг компетенциялары бээрэр тэрэһини быһыгытынаа
саппалаабылпыт. Бийгэн өрсүлүүлгүзэбит кэскиллээх эргэ-
йкэн диэн бигэтих этэбээбин. Бийгэн дөйдүбүтүн салгыы аагыр-
дыахтыг, уруйдүөхүтү ыччалтарбытынаа киэн туттабыт! Саха'
сира эбиэхэ этэбэйэр, өрөхсүр! Бары бхиргэ — ииннибит диэхин!» —
диэн этэ Айсен Николаев.

СӨ Ил Дарганын уонна Бэрэбэрийтэтигэ батын
пресс-службаста.

«Тыл—омук тыына» форум ыытылынна

Иитии-үөрэтии. Ийэ тыл уонна сахалыы сурук-бичик күнүн чэрчитинэн эдэр дьиэ кэргэнгэ аналлаах тэрээһин.

Наталья СИБИРЯКОВА

Олунньу 20 күнүтэр
«Айылгы» норуот айымны-
тын дыэттигэр улуус сапал-
татын уонна саха тылын
учууталларын түмсүүтүн
тэрийиилэринэн, төрүт
тылбыт иннини кэскилин,
сайдар сабахтарын, саха-
быт тылын өлбөт үөстүүр
внчыгылыты ыымалары ыры-
тыһар аналлаах эдэр дыиз
күргэттэргэ туһуламмыт
дьоһун тэрээһин буолан
ааста. Билигин оҥо кыра саз-
һыттан арас тнахыныкка, а
гаджекка убанаи, аал айыи
эт тылынан күнүрээби кэпсэ-
тии эдьыйаи, үүнэр көтүөнэ-
бит нууччалыи, ардыгар
икки да тылы булкупан
саһарара кистэл буолба-
таа. Биллэи туар, бу дыиз
күргэн иитииттэн, манна
өлөхтөмнүт айттан эмиэ
улахан түтүлүктээх.

Форум кыттыылаахтара үс түһүлгөбэ арабыстылар:

«Күүрэт эйгэтэгийр оюнуу сахалыы китин ньымалара» түһүлгөз Дьокуускайтан элбэх оҕолоох Мария, Платон Саениковтар бэйэлэрин уопуттарынан үллэһиннилэр. Кинилэр оҕолорун кыра эрдэхтэриттэн сахалыы оонньуурдарынан аралдьыталлар, үөрэтэллэр, оонньотоллор эбит. Аравас матырыдааллартан сакаастаан онкуртороллор эбэтэр бэйэлэра онкуроллор. Холобур, валяние ньыматынан уокна мастан оноһуллубут олонхо дьоруойдара, хумааһыттан, мастан хомулуктар о.д.а. көрүөхтэн эриккэс онкоһуктары оҕустубут дьон бары сэрэстэдилэр.

«Одоо ис дьодурун сайын-
нары» туһулгэр «Сахахо-
гресс» уопрастыбанный түмүү
чилиэнэ Алда Ноговицына мо-
дератордаата. Кини биэс уол
оҕолоох улахан мал ийэтэ буол-
ларын быһыытынан, бэйэтин
дьиз кэргенигэр, оҕо дьоду-
рун хайдах таба көрөй, туох
көмөтүнэн сайыннарарга дуу-
луһарын, ханнакы туһалаач-
сылһарыкылар, ньымалар баал-
ларын сэлэргээтэ.

«Нүүгчээ эйгэтгээр оёноу сахалыг икthin. Күннэри тизмэлэргэ арааран оло сангатын сайыннарыг» гүйүлгэбэ Томпо оройбуонук хорюот айымныытын дьыстин дириэктэргэ, элбэх олоох дьыз кэргэн ийэтэ Ириноа Бодруг санаатын үллэшкина: «Хаандыгава хөһөн калэн олох-сүйбүлүт сии балай да буолла. Эннэ сахалыг тыллаах уһуһаан суох, оскуолалларга саха кылааһа дьин баар эрэзэри төрүт тылга ааныммыт кэдиэллэргэ баара-суоҕа икки эрэ чаас баар. Ол иһин кэртэмминээк хайдах гыһан оҕолорбутутар сахалыг эйгэни тэрийбэбит үһүһнэ төрүт тылларын интэриэбит дьин толкуйга түспүсүлүт. Онтон улам-улам дьыз кэртэмминитигэр туһалаах үөрүһүктэри интэрэр ньымалары киллэрэн, бу кыра дьыз иһинээҕи бырайыахлыт тобуллан, олоххо кирибитэ, 2021 сыллаахха өрөспүүбүлүкэһэ эдэр дьыз кэргэн хуонкуруһугар бастаабылпыт. Нэдиэлэ хас биридин күлүгэр суолта биэрэн дьарыктанабыт: спорт, үлэ, ас астааһын, гаджета суох, кииһэ төрүү, саха тылын күннэргэ дьин араарабыт. Холобур, гаджета суох күһнэ бука бары толөһтүөм-мүтүн ууран кэбиһэбит, саха күнүгэр биик да нүүгччалыг

омуктуу тмлы кнбыппакка
ыраастык сангарабыт у.д.а.
Оголорбутун бэйэлэрин ара
модууБаакка, кннхлэртэн ара
ирдээбиккэ, кэргэмннээк өмнэ
хытабыт, өмнө бннхкннннннн
уолаттарбыт номнуу үөрэнэн,
бары бииргэас астыыр, спорду
нан дьарыктанар, кннхэ көрөр,
тым өттүтэр туту ара саганы
билэр күннэрибитын сүүтэлээр,
үөрүүдэххэ кнбүдүүдэ.

форум сабаланытыгар улууспут баһылыга Степан Саргыдаев эдэрдэ тылын эттэ. Мунньагы улуус баһылыгын социальнай боплуруостарга солбуйааччы Мария Кронникова иилээн-саалыан ытта. Саха төрүт утастарын үөрэтэр, тэниктэр, «Аһыс кыһата» национальной гимназия төрүт куутуураба учуутала А.Н.Павлов-Дыбыл, Саха бикипиэдьийэтки төрүттээчи Н.Н.Павлов-Халап, «Түһүн» ыччат түмсүүтүн салайааччыта С.А.Заровниев, «Эмтээх от «Чурапчы» уопсастыбаннай түмсүү салайааччыта, «Саха түсүлэр», «S.A.A.S.» түмсүүлэр чилиэннэрэ В.Е.Маркова, «Күн» оҕо хамсааһынны чилиэннэрэ итиннээ форум кыттылыахтара, дөктордара бука бары санааларын үлэһиннэлэр, кэспитлээх кэспитиэлэр ыттыллар. Эдэр дьон каргыһа аналдах форум сахалыы оһуохайынан түмүктэннэ.

Company
on behalf of
Mortgage
Insurance
Company

Куонкурбус. “Мохсоџол” байыаннай-спортивнай күрэхтэһии ыытылынна

Смэн Жендринской

Олууны 20 хүнүгэр XVI-с төгүлүн Чуралчы улуутун уһуяаннарын аёолоругар яһамыт "Мохсодол" улуус-таабы байыаннай-спорти-най күрэхтэһин Дойдуга Дык кэрлэн, Саха кыргыгэр Оло саас, улууска Ыл саргыга, Афганистан сиритэ түмү-тэһимитэ 35, Ленинград блока-датыттан босхолоһуу 80 сал-ларыгар уенна Аба дойдуну көмсүкээччилэр күннэрин көрсө ыгытыһына.

Чурапчыга Александр Федотов
артынан устуурт уорбаайыгар
наһылэктэртэн 15 хампаанда —
150 оло кэлэн күрөхтэстэ.

Кырачааннары улуустаады уяркхуправленистыгтан оосуо- лаа киириэн никииэады сас- таах үөрэхтэринн сэлэатын хылаабынай испислиниэ Мар- гарита Охонешникова, Чурапчы улуулун Вочуоттаах Олохтобу, саппаас майора Семен Ники- тин, Чурапчытаады "Кэскил" уһууаан сэмидиссэйэ Надежда Федорова, бойобуһу дьайыы ба- тэрааннэра Александр Саввин, Олег Сивнев элэйдэлэтиллэ.

Тыгсаһыннаах кинроски
хэкииттэн кэки түлүмэх түмү-
гүнэн кыаһылылаах хамсаанда-
лаһыкан буолдулар:

I – “Утаска” Чурагчы;
II – “Каскыл-1” Чурагчы;
III – “Мичик” Чурагчы.
Йткин тэнэ, “Бастың хамандыр” “Бастың байланышай дуорма”, “Стройдизин таамыш”, “Молголжору туораанын” анал авттар олоктонмуйтай.

В выставку хамовца кубоганан, грамотанан, хас бжир-
дих чилинэз мэтэдианан, анал
бжирхстернэз надарамдалан
нхылэс.

Александр Саввин бойобуой суола

Интервью. Аба дойдуну көмүскээччилэр күннэрин көрсө уот ардах аннынан сылдыбыт бойобуой доборбун кытта кылгас сэхэргэһибин билсинг.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

Одьулуун нэһилиэгин Диодоровтар дьыз кэргэнгэ, 1976 сыллаахха бастакы уол оҕо төрөөбүтэ. Төрөппүттэрэ уолларын тутта Александр диэн сүрэхтээбиттэрэ. Кыра сааһыттан сытыы-хотуу, эт-хаан өттүнэн толору сайдылаах уол оскуоланын бүтэрэн, өссө ол кэмгэ Дмитрий Чабаан салалтатынан, кик-боксинг, йога курдук, оччо-тооһуга сэдэх көрүгүнэринэн утумнаахтык дьарыктаммыта, ереспүүбүлүккэ тийэ мистэлэспитэ. Оскуола кэнниттэн Одьулууннааҕы ПТУ-га биэс ыйдаах суоппар кууруһугар үөрэнэр. Дьэ, ити кэмтэн ыла, дьоллоох оҕо, эдэр саас түмүктэммитэ – 1994 сыл, бэс ыйын 8 күнүгэр Арасыйыа сбилэниилээх күүстэрин кэккитигэр аармыйага сулууспалы ыгырыллыбыта. Ити кэмгэ Чурапчы улууттан 30-тан тахса уол аармыйага ыгырыллан барбыта.

Аармыйа бастакы кэмнэрэ

Оччолорго, мин өйдүүрбүнэн, Мирон Игнатьев, бокуонньук доборторум Генчик Местников, Бүөккэ Абрамов баалара. Уоннааҕылар бары кэнники барбыттар. Маннай, Чита куоракка Каштак-45 диэн байыаннай чааска түбэстибит. Онно эдэр байыас кууруһун бардыбыт (КМБ). Ый буоллубуттун кэнниттэн араас чаастарга анаабыттар. Мин ол үрэтэр киингэ хаалан, сэтиннигэ диэри сулууспалаабытым.

Тревога садаланыыта

Тэлэбинсэри улаханник көрдөрбөтөр этэ – тугу даҕаны билбэппит, истибэппит. Ол сырыттаһытына, эмискэ Бурятияда Гусиноозерск диэн аатырбыт 160-с гвардейскай полкага 18 саханы түргэн үлүгүрдик хомуйан ыппыттар. Ити иннинэ ротабытыгар 18 саха буолан сылдыбыппыт, аҕыйах нуучча уолаттара бааллара. Анараа тийбиппит – үйэбитигэр көрбөтөх дивизионмут этэ. Туох баар байыаннай чаас барыта мустубут сирэ: химиктэр, танкистар, разведчиктар, пехоталар, артиллериялар о.д.а. Оччолорго ас-тангас олох мөлтөөн турар кэмнэрэ. Биһиги Каштакка тийбиппитигэр, букатын да Аба дойду Улуу сэриитин кэмнээҕи формалары биэртэлээбиттэрэ: сайынҥы х/б, пилотка, кирзовай сапшыккы, галифе ыстаан. Барыта киинэлэргэ көрөр таҥастарбыт. Онтон күһүн ПШ-а (полушерстяной байыаннай таҥас көрүнэ) биэрбиттэрэ.

Наҕараада туттарыһыттан түгэнэ.

Кураанах төннүнэхпит

Барыта ыһыллы-тобуллуу кэмэ буолан эбитэ дуу, билигин байыаннай билиэппэр ол старшина званибын бэлиэтээбэтэхтэрэ. Эгэ наҕараадаҕа, мэтээлгэ түһэриэхтэрэ дуо? Кырдык-хордук “представлениега түһэрдит” диилэр эрэ этэ. Араас соруудахтарга: Шалига, Веденоҕа, Назаурка, Черноречье хоту-соҕуруу хайысхаларыгар сылдыталаабыппыт. Бичеюрт диэн сиргэ хайалар быыстарынан ааһыахтаах сирдэрин “ыраастаабыппыт”. Ол сылдьан танкистарга, спецназтарга баран көмөлөспүттэхпит, улаханник кэһэтэлээбиттэр этэ. Ити курдук, үгүс соруудахтары толорбуппут. Наҕараада ылбатах сүрүн биричинэбит диэн – ротнайдарбыт аһара чаастык уларытталара, иннэ гынан ким даҕаны ирдэспэт да быһылааҕа.

Дойдуга эргилли

1996 сыллаахха олуньу бүтүүтүн диэки кэлбитим. Оччолорго автовокзалтан автобустар сылдыаллара. Дьокуускайга түүн 2-3 чааска кэлбитим быһылааҕа. Кэлэппин кытта, сарсыарда 9 чааска Чурапчыга ыппыттар. Дойдубар кэлбитим – иһиллээбит курдук, уу-чуумпу. Уулуссага аҕыйах киһи хаамара. Тыастаах-уустуу сэрин бара турар сириттэн кэлбит киһи “тым, бу манна дьон олоһор дойдута дуу” диэх курдук, олус чуумпуттун соһуйбутум, дыкти баҕайы турук этэ. Атын олоххо кэллэхпит дии.

Улуус дьаһалтатыгар оччолорго эдьиийим үлэлиир этэ. Онно кирибиппэр син элбэх киһи баара. Онтон тутта военкоматка тийэн учуокка туран, Одьулууммар тахсыбытым. Дьоммун көрсөн, үөрүү бөҕө буоллубут. Биэс саастаах балтым сэрбэллэн, олох кэнниттэн саһан көрө турара карахпар бу баарга дылы. Ол кэмтэн номнуо 30-тан тахса сыл аастаҕа дии. Ийэм Марфа Семеновна Диодорова, иппит аҕам Семен Дмитриевич Диодоров диэннэр.

Дьэ, ити курдук, Дойду дьаһалынан, уот ардах аннынан сылдыбыт Александр Романович Саввин бойобуой олоһун туһунан бэрт кылгастык сырдаттыбыт. Сааска билигин Одьулуун нэһилиэгэр дьонун кытта олоһор. Биллэн турар, билигин бэтэрээннэргэ болгомто уурулар эрэри, суруллубатах суоюн илимитигэр илиитин диэн баар. Онтон быһыанар суолу сонордуургар бэйэвэр эрэ эрэниэх туустааххын.

Эмискэ тревога биллэрэн. “байыаннай дьайыы буолан эрэр, онон бука бары күүскэ дьарыктанабыт” диэн, бэлэмнээн барбыттар. Ону таһынан атын атын чаастартан хасты эмэ сүүһүнэн саллааты аҕалан ситимтэлээбиттэрэ. Сахалар син бааллара, сүрүннээн, легендарнай 324-с полкаҕа элбэхтэрэ. Дьэ, онно син билсэн-көрсөн барбыппыт: Уус Алдантан, Мэнэ Ханаластан, Дьокуускай куораттан, Бүлүү бөлөхтөн, Ханаластан уолаттар бааллара. Икки нэдиэлэ курдук полигонга үрдүтэн хоно сытан дьарыктаабыттар, түүнүгү күнүскү ытыалаһылар ытталлара. Ахсынны бүтүүтэ сэрингэ ыталаабыттар. 1994 сыл бүтүүтэ, бастакы Чеченскэй хампааньа садаланыыта этэ...

Грознайга айан

Маннай, Свердловскай уобалас Елань диэн сэлээннээтигэр баар байыаннай чааска тийбиппит. Тизхиныкэлэритин ылбыппыт: БМП, массына, танка, пушка, миномет. Биһиги чааспыт – пехота, учебкаттан младшай сержаньнан сылдыбын. Еланкаҕа эмиз икки нэдиэлэ сытан үөрэннибит. БМП-нан ытарга үөрэттилер. Гусиноозерскайтан, Забайкальеттан араас эпписирдэри кытта алтыспыппыт. Биһигини кытары Елань байыаннай чааһыттан аҕыйах разведчик эпписир барсыбыта. Батальонмутун биир түүн уһугуннаран, луойаһынан айаннаабыппыт. Дьэ, өр да өр айаннаан, Маздок бэтэрээ өттүгэр, ити хайы-сах Кавказка, “Чераленная” станцияга тийибитигэр, “онно кыра сэринлэр буола тураллар” диэбиттэрэ. Түүн хараҕа тийэн круговой оборудуонам ылбыппыт. Онтон сарсыарда эрдэ тизхиныкэлэритин сүөхсөн, бэйэбит хаамыбытынан, Грознайга холуонна туруорунан баран айаннаабыппыт. Олуньу садаланыыта этэ, халлааннара эрдэ баҕайы хараҕарар эбит. Ол айаммытыгар

тизхиныкэлэрит сотору-сотору алдынан-кээһэнэн, ону оҕосто-оҕосто, ол быһыгар соторон, тийиэхтээх сирбитин хойут баҕайы булбуппут. Аны Грознайга кириэн мунан, бэйэ-бэйэбитин сүтэрсэн кэбиспиппит, онтон кэмниэ-кэмнээс разведчиктары булбуппут. Олор аны каартаны даҕаны үчүгэйдик билбэттэр эбит этэ. Ол кэмгэ Грознайга сэрин бөҕө, соҕуруу өттүгэр алдырхайдаах кыргыһылар буола тураллара. “Чераленная” көрдөхпүгүнэ, “Грознай ол диэки баар” диэн ыйаллар -- халлаан букатын сандаран олоһоро, быыстала суох буомбалымыллар, градтар иһиллэллэр. Түүннэри айаннаан, хотугу аэропорт бааһынагыгар тийибит, кинэ да кинэ бааһына сирэ. Онно Арасыйыа порду ылбыт этэ. Ол да буоллар, порт таһынан сэрин буола турара.

Бойобуой тахсылар

Ол сылдьан, “разведка подразделениетын тэриннэххэ сатыһыһы” диэн быһаарынныбыт. Батальонмут иһинэн тэриллэн, миниги онно ылылар. Сотору-сотору бойобуой ымыэдка барабыт. Сордохтору куорат таһынан-иһинэн, хайаларынан, үрэхтэринэн, блокпостарга быраҕан кэбистилэр. Атыттары Шалига ыттылар. Аҕыйаан хаалбыппыт. Сахалар син баарбыт. Булунг улууһун уола баара, билигин ханна тийбитэ буолла... Болтоноттон төрүттээх Коля Андросов баара, ол эмиз ханна эрэ түтэх түбэспитэ. Ханалас улууһуттан, билигин “Лена-Тур” генеральнай дириэктэрэ Аркадий Семенов баара. Усуйалана оройуонуттан сылдыар уол бааһыран дойдулаабыта, Семенов эмиз бааһыран эрдэ дьылээбитэ. Алдантан Александров диэн уол баара, ол өлөөхтөөбүтэ. Итинник олүү-сүтүү элбээн барбыта...

Кэм – кутуйах хаамыыта

Армияга сулууспалыы бардыбыт бүтөр диэри оннук сырыттым. Дьингэр, мантан барыбытыгар 1,5 сыл диэн этэ. Онтон Чечняга тийиинитигэр эппит болдохторо туоллаҕа дии, ону генераллар кэлэн, Грачев Ыйааһынан болдоххутун уһатабыт диэтилэр. Дембеллэниэхпит иннинэ аһара аҕыйаан хаалан, ротнайым мизэх көрдөһөн, взводнайбын уонна Пашка Антонов диэн уолу(сотору кэминэн өлбүтэ) кытары командировкага ыппыта. Иннэ гынан, Москва, Ковров, Ростов-на-Дону куораттарынан байыаннай чаастары кэрийэн, барыта холбоон, 217 саллааты хомуйан, луойаһынан, бөртөлүөтүнэн илдьэ барбыппыт. Иннэ гынан батальонмутутар 200-тэн тахса киһини аҕалан, улаханник үөрдэн турардаахпыт. Оттон бэйэбитин “сөптөөһүн сырыттылар” диэн арыый эрдэ дембеллээбиттэрэ.

Соһуччу көрсүһүү

Базага сыныһана кэлэ сырыттаһытына, улахан дуоһунастаах ким эрэ кэлэр диэбиттэрэ. Онно ротнайым чаастартан аҕыйах киһини тизэн аҕалан, пуорду ыраастаттылар. Онно хаамыталым сырыттаһытына, арай, массына кэлэн, эмискэ хорус гына түстэ. Иһиттэн кыл-кыра, хал-хара киһи ойон түстэ (күлэр).

Көрбүтүм – Мирон! Сүтэрсит дождордуулар соһуччу көрсүһүүтүн долгуйуу, үөрүү-көтүү бөҕөтө буолаахтаабыппыт. Ити кэнниттэн аадырыспын биэрэн, киһим иккитэ-хаста кэлэ сылдыбыта. Кини кэнниттэн Кеша Варламов кэлэ сылдыбыта. Кизксээнэ соҕотолун хабыс-хараҕа автоматыгар биир эрэ рожоктаах, сизбитигэр биир бытыылкалаах (күлэр) ити айылаах миннэлээх хонуудары туораан кэлбитин билингэ диэри өйүү хоппот. Кэлэн көрсөн, чаастарыгар дэлби быстаран, таҥас-сап бөҕөнү хомунан барбыттааҕа.

Саҕахтыыр сээркээн сэхэнньитэ

Үбүлүөйдээх биир дойдулаахпыт. Саха норуотун суруйааччыта Сэмэн Тумат 80 сааһын туолла.

Егор ВИНУКОВ

Саха норуодунан суруйааччыта, Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын үтүөлээх үлэһитэ, П.А.Ойуунускай аатынан судаарыстыба бириэмийэтин лауреата, Ил Түмэн А.П.Илларионов аатынан судаарыстыба бириэмийэтин лауреата, С.А.Новгород аатынан бириэмийэ лауреата, Арасыйыа Улахан литэрэтиирэ бириэмийэтин лауреата, Арасыйыа суруйааччыларын Сойууһун 1993 сылтан чилиэнэ, Чурапчы уонна Булун улуустарын Бочуоттаах олохтооҕо Семен Андреевич Попов – Сэмэн Тумат ааҕааччыларга, ордук кырачааннарга, оҕо биллиилээх суруйааччытын быһыытынан чугас ыраах сураҕылар, бэрт киэнник кэрэхсэнэр.

уоллааҕа 1942 сылга Жатайга өлбүтэ. Ити курдук Семен уонна Андрей Новгородовтаран быһаччы утумнуур соротох биир эрэ хаан баар – ол Елена Семеновна Новгородова» [1, с.6-7].

Уола Сэмэн өгтөһүн буолан эрдэбинэ, истинг ийэтэ Анна Никитична, дойдутугар, сиригэр-уотугар биллэринэн, Араатар Аана уолугар умнуллубат, бэлиэ тылланы эппитэ: «Тоойуом, Сэмэн, эйигин саха дыахтара соччо-бачча төрүү-ууһу сатаабат сиригэр-уотугар төрөтөммүн, ол хотугу дойду улуу тыһына алгыс курдук өйөөн-убаан, бачча киһи онгортон, көрөн-хараһан таһаараммын, дойду үөһүнээҕи дьону-сэргэни буллардым. Ону, тоойуом, умнубат буолаар дуу...» [2, с.17].

Сэмэн Тумат хайдах-туох, Чурапчы эбэ хотунтан хоту дойду хонноҕор тийбиттэрин-түгэммиттэрин туһунан кэпсээнин тимэҕэ сөллөн сэхэргийэр: «1937 сыллаахтан саҕаламмыт политической репрессия саҕа балаһата Чурапчы оройуонун эмиз хаппыта. Политикала буруйдаммат аймактардаах дьонго олус кутталлаах күннэр-дьыллар үүммүттэрэ. Дьолго, «Кыым» хаһыакка республика хотугу оройуоннарыгар учууталлыы кэлин диэн ис хоһоонноох ыңырымы тахсыбыта. Ити ыңырымы биһиги аймакка историческай суолталаммыта, быһаабыта да диэххэ сөп.

Андрей Новгородов политикаҕа түбөһөн ытыллыаһыттан ыла, кинилэр күтүөттэрэ Фома Попов сүрдээҕин сээбэҥнээбитэ. Кини биир күн уолун Андрей Попову (мин аҕам) политика оннун булуор диэн Булун оройуонугар учууталлыы бар диэн модьуйбута уонна тылыгар киллэрбитэ. Ону ылынан, баара эрэ сэттэ кылааһы үөрэнэн бүтэрбит, математика (ахсаан) учуутала буолар үрдэтинин куурсун барбыт Андрей Фомич Попов кэргэнинин Булун оройуонун Тумат нэһилиэгин Саҕастырыгар учууталлыы диэн 1938 сыл күһүнүгэр Чурапчытан ыраах айданга туруммутта-

ра. Саҕа Дьыл эрэ иннинэ ыт сымаратынан Бымык Тумустан айаннаан Саҕастыры булбуттара. Ити курдук төрүт-уус Новгородовтар биир хааннара Лаптевтар муораларын кытылыгар тийээн хаалбыта» [3, с.17-18].

Былыргыттан быйылгыга диэри өлбөт үөстээх өбүгэ дьоммут «Саха олуһун миннээ даҕаны ырыаһыт, оһоҕун иннигэр олорто даҕаны бөлүһөк» диэбиттэринин, тыйыс айылдалаах хотугу сиргэ олохсуйан олорон, киһи бэйэтэ да билбэтинэн, туох эрэ имнэммитин курдук, чугаһы чугуулуур, ырааҕы ытарар, дьоһумсуйан толкуйдуур. Ол курдук суруйааччы саныыр санаата, кэскили кээмэйдии, саргыны салайар, кэрэни кэрэһэлиир түгэннэрдээх: «Хоту дойду баар буолан төһөлөөх үгүс саха норуотун бастыҥ хааннарын сыдыааннара тыһынаах ордубута буолуой дии саныыбын сорох ардыгар. Олортон биир тыҕылаас тымыр буоламмын, бу мин сырыттаһым, төрүттэrim дойдуларыгар эргилиннэҕим.

Дьыллаа-хаан ыйан-хэрдэн турдаҕа, баччаҕа тийэр быабыр талаһа быраһан биэрэн, киһи-хара онгордоҕо, удьуорбун ууһаттаҕа, дьонго-сэргэҕэ таһаардаҕа» [4, с.18].

Аарыма кырдыаастары кыл имэрийэ төрөөбүт-үөскээбит буолан, Сэмэн Тумат олдыот оҕо эрдэҕиттэн оттомноох, олох мөккүөрүн туһунан оччоттон олохурбут тобуллааҕас толкуйдаах, сайдам санаалаах, боччум быһаарыммылаах. Кини айбыт айдатын тигэх күннэригэр анаан – миннэн «Киһи эрэлэ тилэхтээн өлөр», – диэн кэриэс-хомуруос буолар кэс тыллаах кэрчигэр оччотооһу кэмтэн ойо тардан кэпсээбиттээх: «Сайынын балыктыырбыт уонна ону тууһуурбут. Аҕабыт ыарытыыра. Бу иннинэ 1957 сыллаахха анаан-миннэн Чурапчыга тахсан сыл кэрингэ олоро сылдыбыттааҕа.

Илим көрүүтүгэр эрэ кириэс. Ыарыта ыллар – ылан иһэрэ. Иннээ гынан кустааһына-хаастааһын, эт аһылгы булу миэхэ сүктэриллибитэ. Күөс этин син буларым. Алтыс кылааһы бүтэрбит кэмим этэ. Биир сый хараһым ылдьан кылааспар хаалбыттаабым, оһон сылыктаатахха, син балай да саастаабым.

Биир күһүҥкү бүдүө-бадыа күн биһиги олоор арыыбыт уһугар вертолёт кэлэн түспүтэ. Сотору кэминэн икки нуучча уонна биир саха киһитэ тийээн кэлбиттэрэ. Биһиги бурдук аһынан быстаран олоорбут Ийэм муннаах хаас сымытын өрөһөлүү кутан соркуойдаан сырылатта. Бүспүт кыыл этин, тууһаммыт балык өрөһөтүн көбүччү соһус уурда. Чэйдээтибит.

Онно Тиксинтэн икки генералы сирдээн, кыыл ыта

диэн, Василий Харлампьевич Вьрдылин кэлсибитин билбиппит.

– Андрей Фомич, оҕолоох-уруулаах киһи, эмтэннэх-хинэ сатаһыһы. Мингининин барыс. Врачтарга көрдөрөн бу ыарымын быһаартарыахха, – диэтэ Василий Вьрдылин.

Аҕам сөбүлэстэ. Барсар буолла...

Ити күн биһиги аҕабытын тигэх төгүлүн көрөн хаалбыт эбиппит» [5, с.18-19].

Салгыы Сэмэн сэхэргийэр: «Балаһан ыйын бастакы күнүгэр Мотуор Павлов диір киһилэрэ, нэһилиэк Сэбиэтин председателэ быһымылааҕа, хонтуоратыгар ыңыртарда. Онно мин аҕам Чурапчыга өлбүтүн туһунан телеграмма кэлбитин иһитиннэрдэ уонна мингин Тиит Арыы диэн сиргэ тигэрдиктээҕин, онтон Күһүүрдээҕи оскуола – интернакка тийиэхтээхпин эттэ. Барбаппын диэн көрбүппүн, аҕам тигэх дыһала оннук, ону толоруохтааххын диэн муос-таас курдук этэн кэбистэ» [6, с.19].

Быйыл даҕаны, былыр даҕаны аҕа саастаах уонна төрөппүт тыла – сокуон. Ол хайаан да туолуохтаах. Аҕатын ахтарыгар Сэмэн оччотооһу түгэнтэн тугу истибитин, билбитин-көрбүтүн саас-сааһынан кэпсээбитэ, ханнык даҕаны сааһыра быһыытыбыт, олох талкытыгар имиллибит баараҕа-дыйан эрэр көлүөнэ киһитэ чугастык, уйаастык ылынар буолар эбит: «Калин билбитим манньа эбит. Аҕам Тиксингэ көтөн иһэн Саҕастырыга вертолету түһэрэн, дьоммун-сэргэбин кытары бырастыылаһарбын көңүллээн диэн экипажтан көрдөспүт. Ону ылыммыттар, Туматтар тоҕо суулан кириэн, аҕам тигэх тылын – өһүн истибиттэр.

Дээ, дьонум-сэргэм, арааһа, араасар күнүм чугаһаата быһымылаах. Ыарыым улахан. Экин-дүһүн буолан хааллахпына, кэргэттэрбэр көмөлөһөөрүн. Кэргэммэр Аанаҕа оҕолорун, төһө кыалларынан, дойду сири буллара сатаатын диэн тигэрдик. Улахан уолбун Сэмэни Күһүүр интернат – оскуолатыгар таһааран туттарыт. Кини үөрэхтэннэбинэ – хаарданнадына, баҕардар; эһиги ааккытын ааттатым. Дьоммун Урдүк Кэрээбилгэ туох эмэ үлэтэ булан, өйөөн-убаан кыстатарыт. Быйылгы тигэх катерынан көһөрөн таһаарыт. Сүрдээх эйэлээхтик үлэлээн-хамнаан, доҕордоһон бу баран эрэбин. Аны көрсүһэр да баһа биллибэт буолсууһу быһымылаах. Үөрөппит уолум, Тыппы, Сэмэни хайаатар даҕаны Күһүүр интернат-оскуолатын буллара сатаа. Мин Тиксинтэн телеграфынан оннооһу дыһалтаны кытары бу Вьрдылин Василий Харлампьевич нөҥүө кэпсэтининнэ-

риэҕим. Ыллыктаах тигэх тылым, доҕоттоор, итинник» [7, с.19-20].

Аҕам тигэх тыла мин инники дьыллабын түстээбитэ... Иннээ гынан унуоҕа таайдара Новгородовтар төрүт-тээн-уустаан көмүллүбүт сирдэригэр Тойон Тумулугар тутуллар.

Айбыт аҕатын Андрей Фомич Попов кэриэһин улахан уола Сэмэн Андреевич чизэ-тээхтик толорбутун, киһиэхэ мунура суох махталын тигэрдэн туран, ситэ олоҕботох олохун, үтүө үөрүйэхтэрин салгыан баҕарар кэс тылын эппиттээх: «Оҕолор аҕабыт ырааҕы өтө көрбүтүн толорон, төрүт дойдубут дьонун – сэргэтин булан, үлэлээн – хамнаан, эн-мин дэсигэн, өйөһөн-убаһан, этэргэ дылы, кытыйанан – хамы-йабынан бырахсан дойду сири дьоллоох туонатыгар олох, үлэ, аймах-уруу ортотугар ааптытын-суолбутун тутан сылдыарбытын дьолбутунан ааҕабыт» [8, с.21].

Бөлүһөктүү толкуйдаах, киһиэхэ биридэ бөрилэр олоһу киэнник, мындырдаан быһаарар өбүгэ дьоммут «Былыргы оҕо эрдэ улаатар», – диэн этэн-тыһынан кэбиспиттэрэ, бэрт боччумнаах, дириг түгэхтээх санааны сайгыччы сайа этэр, элбэди эрэннэрэр, кэскили күүттэрэр.

Туомтуу тардыах иннинэ, Сэмэн Тумат литэрэтиирэҕэ улахан учуутала, академик Анатолий Алексеевич Бурцев көмүс тыллартан ахтыаҕы баҕарылар: «Сэмэн Тумат имеет репутацию разностороннего и плодотворного литератора. В его наследии представлены поэтические и прозаические произведения, рассказы для детей, критические статьи и рецензии, литературоведческие исследования и публицистика, литературные портреты и переводы. Немаловажным разделом его деятельности является составление, редактирование и издание произведений якутских писателей, а также пропаганда литературы и искусства.

Но, как ни странно, крупных работ о творческой деятельности С.А.Попова – Сэмэн Тумата до сих пор нет. Есть очень теплый личностный портрет – очерк, принадлежащий перу В.Дементьева, в наличии ряд откликов и рецензий на его произведения, а также многочисленные упоминания в нем в разных источниках, но нет сколько – нибудь серьезных литературоведческих исследований о его художественном творчестве. Он действительно «больше старался для других, чем для себя». На-стало время, наконец, сказать слово о нем как о Народном писателе, авторе высокохудожественных произведений» [9, с. 372].

Олорор дьиз ырыынага: судаарыстыба өйөбүллээх ипотека ОЛОХТОММУТА ТОҒООСТООХ БУОЛЛА

Сайды суола. Кэскиллээх дьаһаллар олохтонон, дьон олорор усулуобуйата тупсар.

Василий НИКИФОРОВ

Бааннар бырыһыаннарын аһара үрдэтэн, дьон ипотека кирэдьиитинэн олорор дьиз кыһалбатын быһаарыналлара лаппа уустугурда. Манньк кэмгэ судаарыстыба толугар чэпчэтиилээх ипотека кирэдьиитэ олус тоҕоостоох буолла. Оттон судаарыстыба өйөбүлүнэн кыбартыраны эбэтэр дьизни Арассыйа сиригэр-уотугар эрэ атыылаһахха сөп.

“Уһук Илинги ипотека”

Бырагыраама дойдубут баһылыгын Владимир Путин көбүлээһининэн огоһуллан, 2019 сыл ахсынньы 1 күнүттэн олоххо киллэриллбитэ. Ол кэмтэн чэпчэтиилээх ипотека кирэдьиитинэн Уһук Илинги федеральной уокурукка олорор, үлэлиир 93 тыһ. тахса дьиз кэргэн туһанан, саҥа дьиз тутунна эбэтэр атыыласта.

Ол түмүгэр бу уокурукка сылга 3,8 мөл. кв. м иннээх олорор дьиз (бырагыраама иннинээбиттэн 1,6 төгүл элбэх) тутулан кириэр буолла уонна дойду үрдүнэн тутулан кириэр орто көрдөрүүттэн 3,5 төгүл үрдүгэ бэлиэтэннэ. Саха Өрөспүүбүлүкэтэ уокурук 11 эрэгийиэнин ортотутар чэпчэтиилээх кирэдьиити биэри ахсаанынан үс бастыг (Приморье кыраайа – 25,1 тыһ., Саха сирэ – 21,3 тыһ., Хабаровский кыраай – 12,5 тыһ.) иһигэр кириэр. Ааспыт сылга 700 тыһ. кв. м тахса иннээх олорор дьиз тутулан, сэбиэскэй кэннинээҕи кэрчик кэмгэ рекорд олохтонно.

“Уһук Илинги ипотека” бырагыраама үлэлиээбиттэн биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр 2023 сыл ахсынньы 31 күнүгэр дьиз 103,7 млрд солкуобай суумалаах 21,3 тыһ. ипотека кирэдьиитэ бэрилиннэ. Итинтэн 2023 сыл устатыгар 47,3 млрд солкуобайдаах 8 882 кирэдьиит. Тэннэбилгэ: 2019 с. – 70,7 мөл. солкуобайга 20 кирэдьиит; 2020 с. – 12,8 млрд солкуобайга 3 330 кирэдьиит; 2021 с. – 14,4 млрд солкуобайга 3 137 кирэдьиит; 2022 с. – 29,1 млрд солкуобайга 5 954 кирэдьиит. Онон, сылтан сыл тэтимирэн, кэнээн иһэр.

Ити иһиттэн кэтэх дьиз туттарга (атыылаһарга) кирэдьиитинэн туһанааччы ахсаана элбээн иһэрэ көстөр. Ол курдук, ааспыт сылга 19,1 млрд солкуобай суумалаах 3 449 кирэдьиити ити сыалга ылбыттар.

Чэпчэтиилээх бырагыраама олорор усулуобуйаны тупсарыыга уонна олохтоох тутуу ырыынагын сайыннарыыга тос-

Ин-
тэрини-
эт сити-
миттэн
ылы-
лыына

тутан бүтэрэн, бас билингэ онгорторуллуохтаах.

“Дьиз кэргэн ипотека”

6 %-на дьизни ыстаапкалаах чэпчэтиилээх ипотеканы 2018 сыл тохсунньу 1 күнүттэн 2023 сыл ахсынньы 31 күнүгэр дьизни бастакы эбэтэр онтон салгым кэлэр оҕолоро төрөөбүт дьиз кэргэттэр онгорторор кыахтаахтар. Ону тэнгэ икки уонна онтон элбэх сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолордоох, инбэлиит оҕону иитэр дьиз кэргэттэр итиэннэ оҕо иитэр төрөппүттэр хапсаллар. Бастакы усулуобуйа олорор дьиз сьанатын 20 бырыһыаныттан кыра буолуо суохтаах. Кирэдьиит мунгуууу суумата 6 мөл. солкуобайтан тахсыбат. Манньк ипотеканы бэлэм кыбартыраны эбэтэр тутула турар дьизгэ туттааччыттан, тутула турар кэтэх дьизни өлүүлэһэн тутууга кытты дуогабарынан, бэлэм дьизни туттааччыттан атыылаһыа-атыылаһыа дуогабарынан атыылаһарга итиэннэ бэйэ бас билэр эбэтэр ипотекада атыылаһыллыбыт сир учаастагар кэтэх дьиз туттарга туһанахха сөп. “Иккис ырыынак” дьизини тыа сириин иһилииниһэлээх пууннарыгар, ону тэнгэ элбэх кыбартыралаах дьизлэр тутуллубат куораттарыгар атыылаһарга эмиэ туттулуон сун (инбэлиит оҕолорхо дьиз кэргэттэргэ эрэ көнүллэнэр).

Сокуоннай сааһын сиппит Дойду ханнык баһараар олохтоодо сааһынан уонна дьиз кэргэн балаһыанньатынан хааччада суох 6 %-на дьизни ыстаапкалаах чэпчэтиилээх ипотеканы онгорторор кыахтаах. Биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр манньк кирэдьиит мунгууууу кэмэйдэ 6 мөл. солкуобайынан быһыллан турар. Бастакы усулуобуйа олорор дьиз сьанатын 30-тан кырата суох бырыһыана угуллуохтаах. Бу бырагыраамаанан саҥа тутулан кирибит эбэтэр тутула турар дьизтэн атыылаһахха сөп. Өлүүлэһэн тутууга кытты дуогабарынан туттааччыттан тутула турар кэтэх дьизни уонна инникитин дьиз туттар сыаллаах сир учаастагын ыларга, ону тэнгэ кэтэх олорор дьизни туттарга эмиэ туһанахха сун.

Онон, түмүктэн эттэххэ, судаарыстыба өйөбүллээх ипотека бырагыраамаларыгар Дойдубут Уһук Илинни уонна хотугу түбэлэрин олохтоохторо, эдэриттэн эмэнигэр тиниэ, бэйэлэригэр сөптөөдүн көрөн кыттан, олорор усулуобуйаларын тупсарыналларыгар туһалаах дьаһаллар тахсыбыттарын үһэ суруллубут чакчылар уонна сымпаралар бигэргэтэллэр.

холлоох. “Уһук Илинги ипотека” манҥай 2025 сылга дьизни дьиз ылыллыбыта эрэри, дьонно-сэргэргэ чакчы туһалааһын көрдөрбүтүн аахсан уонна норуот туруорсуутун ылынан, Бэрэсидьиэн бэйэтинэн 2030 сыл ахсынньы 31 күнүгэр дьизни уһатарга быһаарда.

Баара эрэ 2 %-наах ипотека кирэдьиитинэн кимнээх туһанар бырааптаахтарый? РФ Бырабыыталыстыбата 2023 сыл ахсынньы 15 күнүнээҕи 2166-с №-дээх уурааһынан бырагыраама кыттааччыларын эргимтэтин кэргэтэн уонна ипотека лимитин улаатыннарар биэрдэ. Бастатан, 35 саастарын ааһа илик кэргэнни дьон. Иккиннэн, аһаардас төрөппүттэр, маньаха кинилэр аҕылаабыта биер оҕолоро (иитиэхэ эмиэ кириэр) 19 сааһын туола илик буолуохтаах.

Балартан ураты кыттааччыларга сааһынан уонна дьиз кэргэн балаһыанньатынан хааччахтааһын көрүлүбэт. “Уһук Илинги гектар” бырагыраама кыттылаахтара (ылбыт учаастактарыгар эрэ дьиз туттар буоллаһарына, кирэдьиит бэриллэр): “Үлэ ресурстарын түмэ тардыыны үрдэтин” бырагыраама кыттылаахтара (УИФУо-ка кириэр субьектарга); туһааннаах уокурук сиригэр-уотугар баар мадиссиинэ эбэтэр үөрэх тэрилтэлэригэр 5-тэн итэҕэлэ суох сыл үлэлээбит ыстаастаах миздиктэр уонна учууталлар; уокурук сиригэр-уотугар баар обороуна-бырамыссыланнас тэрилтэлэрин үлэһиттэрэ; Украина сиригэр-уотуттан, Луганскай уонна Донецкай норуодунай өрөспүүбүлүкэлэртэн Уһук Илиннээҕи федеральной уокурукка күһэллэн көбөн кэлбит дьон (Арассыйа гражданныра).

Ити ирдэбиллэртэн, сатаатар, биригэр эмэ сөп түбэхэр уонна ону бигэргэтэр докумуоннаах буоллаахха, чэпчэтиилээх бырагыраамада кириэргэ “күөх уот” умайар. Бэйэ бас билэр дьизлээҕэ эбэтэр сирдээҕэ бырагыраамада кыттарга харгыс

буолбат. “Миздик” дьизни категория быраастар эрэ буолбакка, бизлэрдэр, сизэстэрэлэр, санитардар о.д.а. хабылаллар. Учутал уонна мадиссиинэ үлэһитин ыстааһа биер күдүс буолуохтаах дьизни ирдэбил турбат. Холобур, быраас Мадиссиинэ киинигэр үс сыл үлэлээн баран, биер сыл чааһынай поликлиникада, онтон икки сыл муниципальнай балыыһада үлэлээбитэ холбоон бизс сылыннан ааһыллан, бырагыраамада кыттар кыахтанар.

Муниципальнай оҕо саадын иитээччитэ “педагог” категорияда кириэр. Сокуоннай сааһын ситэ илик оҕо төрөппүттэрэ, өскөтүн, арахсыбыт буоллаһарына, чэпчэтиилээх ипотеканан хас биердиилэрэ туһанахтарын сөп. Кирэдьиит дуогабарын онгорторорго оҕо төрөөбүтүн туһунан туоһулуур докумуону эрэ туттараллара эрайыллар. Иэс ылыыга кыттыгастаах дьон уонна мизтиэлээччилэр үһэ ылыллыбыт ирдэбиллэргэ сөп түбэхлэлэрэ булгучута суох.

Бырагыраама бастакы сылларыгар кирэдьиит үрдүкү кэмэйдэ 6 мөл. солкуобайынан мунгурданара. Онтон РФ Бырабыыталыстыбата үһэ ахтыллыбыт уурааһынан көннөрүү киллэрэн, иэс ылааччы 60 кв. м тахса иннээх олорор дьизни атыылаһаары эбэтэр туттаары гынар буоллаһына, 9 мөлү-йүөнгэ дьизни улаатыннардылар. Онуоха тутуу ырыынагар кыбартыра (дьиз) сьаната ыараабыта сабыдыаллаата. Бу быраабыла “иккис ырыынакка” үлэлээбэт. Бастакы усулуобуйа 20 %-наан уонна кирэдьииттэһин болдьоҕо 20 сылыннан хааллылар.

Бастакы усулуобуйа төлүүргэ эбэтэр кирэдьиити төлөһөргө “Ийэ хапытаалын” туһанахха сөп. Бу бырагыраамаанан атын ипотеканы онгорторор көнүл-лэммэт. Ол гынан баран, атын бырагыраама чэрчитинэн эбэтэр ырыынак усулуобуйа-тынан бу кирэдьииткиин са-быаххын сөп. Холобур, манньк кыһалда иэс ылааччы үлэтиг-тэн ууратыллар түбэлтэтигэр

тириэн сун. Ахсынньытааһы уураах олохтообут быраабыла-тынан, чэпчэтиилээх ипотека-нан олоһун устатыгар биердэ эрэ туһанаһын. Ол эбэтэр, өскөтүн, “Уһук Илинги ипоте-каны” ылбыт буоллаһына, “Тыа сириин ипотекатын” ылбаккын. Онуоха эн сирэй иэс ылааччы эбэтэр кыттыгас иэс ылааччы буоларын суолтата суох, кэр-гэнниилэргэ иккиэннэригэр тарданар. Саҥа быраабыла РФ Бырабыыталыстыбатын уураа-ға күүһүгэр кирибит хэмийтэн ылыллыбыт кирэдьииттэргэ эрэ дьайар. Эрдэтээҕи аахсыл-лыбат.

“Уһук Илинги ипотеканы” манньк хайысхаларга туһа-ныллар: тутуу тэриятэтигэн саҥа тутуллубут дьизгэ кыбар-тыра эбэтэр өлүүлэһэн ту-тууга кытты дуогабарынан биитэр атыылаһыа-атыылаа-һын дуогабарынан бастакы бас билээччиттэн (тэриятэ-тэн эбэтэр урбаанньыттан) кэтэх дьиз атыылаһарга; ону тэнгэ бэдэрээччит көмөтүнэн эбэтэр бэйэ күүһүнэн кэтэх дьизни туттарга биитэр сир учаастагын атыылаһан, онно кэтэх дьизни туттарга. Биһиги өрөспүүбүлүкэбит моно-куорат-тарыгар (Нерюнги, Мииринэй, Удачная куораттар, Аллараа Ку-раанах, Айхал, Мохсоһоллоох бөһүмэлтэр) “иккис ырыынак-тан” атыылаһахха эмиэ сөп. Бу ипотеканан хос атыылаһар сатамнат.

“Тыа сириин ипотека”

Бырагыраама олорор дьизни атыылаһарга 3 %-наах кирэ-дьиити 25 сылга дьизни болдьо-хо ылар кыаһы көрөр. Кирэдьи-ит мунгуууууу кэмэйдэ – 6 мөл. солкуобай. Бу бырагыраама чэр-читинэн тыа сиригэр олорор дьизни бэдэрээччит көмөтүнэн эбэтэр бэйэ күүһүнэн туттуох-ха сөп. Чэпчэтиилээх ыстаап-каны ситэри туһанар инниттэн олорор дьизни 24 ый иһинэн

Якутия за своих!

СВО. Бойцы из нашего региона самоотверженно сражаются за свою страну на фронтах СВО.

Елена МАКАРИНСКАЯ

Республика вносит неоценимый вклад в победу над нацизмом. Бойцы из нашего региона самоотверженно сражаются за свою страну на фронтах СВО, волонтеры поддерживают их делом и добрым словом — являют маскировочные сети и теплые вещи, пишут трогательные письма. Власть Якутии и её жители делают всё, чтобы военнослужащие и их семьи ни в чём не нуждались, были окружены заботой и вниманием. Нет сомнений: вместе мы победим!

Наш герой

Якутия — настоящая родина героев. Все наши бойцы на передовой СВО демонстрируют смелость и силу духа, отважно идут на врага. Каждый выигранный ими бой приближает победу России, которую все мы

так ждём! Среди земляков, защищающих Отечество, немало тех, кто пошел на фронт по зову сердца. Недаром, первым добровольцем, который получил звезду Героя России за участие в специальной военной операции стал командир якутского отряда «Богур-1» Александр Колесов. Награду он получил из рук президента страны Владимира Путина. «Сопричастность к судьбе родной страны, готовность защищать национальные интересы всегда отличали характер русского народа. Александр Гаврильевич Колесов не только с честью выполнил боевую задачу, но и вывел из-под обстрела раненых товарищей. Удостоен звания «Герой России», — сказал Владимир Путин о доблестном уроженце Якутии.

В 2023 году высокого звания — Герой России — удостоились четверо наших бойцов. Среди них Филипп Евсеев, механик-водитель героического экипажа танка Т-80 «Алеша», разгромившего колонну бронетехники ВСУ и Алексей Неустров, наводчик-оператор этого танка, в первые

минуты боя из метким огнём уничтожил обе бронемашинны Т-72Б противника.

Никто не забыт

Буде один сын Якутии, который получил высокую военную награду страны — золотую звезду «Герой России» — морпех из Суитарского района Дмитрий Егоров. Он брвал наступление ВСУ близ населенного пункта Новомайорское в ДНР, получил смертельное ранение. У 48-летнего Дмитрия остались двое сыновей-школьников и жена. В канун Рождества в Ново-Огарёво президент России Владимир Путин встретился с семьями погибших участников СВО. В числе приглашенных была семья Егоровых. Глава государства тепло побеседовал с ними, поблагодарив за подвиг отца и мужа.

«Я в тылу не останусь»

В 2023 году одной из самых читаемых в Якутии стала книга о герое СВО Василии Данилове с таким названием. В рейтинге национального издательства «Айар» среди лучших — произведение Сергея Москвитина о бойце из нашей республики, который героически погиб в ноябре 2022 года, спасая боевых товарищей. По признанию сослуживцев, Василий Данилов стал для них олицетворением отваги, стойкости и мужества. Его имя, его подвиги прогремели на всю Якутию. 48 тысяч 538 подписей собрали за присвоение ему высшей государственной награды «Герой России». Василий Данилов увековечен и в бронзе — памятник ему установлен на его малой родине, в селе Боротонцы Усть-Алданского улуса.

Добро пожаловать домой!

С фронтов СВО наших ребят ждут не только близкие. Все мы рады их возвращению в родную Якутию. Дома бойцам помогают найти работу в родном городе или поселке, а если необходимо, то сначала пройти обучение новой профессии. Трудоустраивают и родственников военнослужащих. Таких историй в республике много. Как сказал президент России Владимир Путин: «Военнослужащие должны

чувствовать, что страна их поддерживает и понимает ту роль и миссию, которую они выполняют в рамках СВО». Салоник в Якутии участники и специальной военной операции и их семьи получают Лужовку и поддержку по 28 направлениям: от медицинской реабилитации и психологической помощи до жилищных льгот и субсидий.

В республике бойцов в беде не оставляют. Так участники СВО построили дом взамен сгоревшего. Новое жилье для семьи Павла Мокнунова из Якутска возвели с нуля совместными усилиями регионального отделения партии «Единая Россия», коллег и неравнодушных жителей республики.

Боец, не беспокойся за родных!

Пока сыновья, мужья и отцы воюют в зоне СВО, заботу об их близких взяло на себя государство. Детей военнослужащих в приоритетном порядке зачисляют в ближайшке к месту жительства детские сады и школы. Они освобождены от платы за продленку и кружки. Ребятишки бесплатно отдыхают в лагерях оздоровления республики. Путевки на санаторно-курортное лечение предоставляются и родителям военнослужащих.

Победа будет за нами!

Сахамедстрах. От чего кружится голова? Невролог о причинах и лечении

Чаще всего пациенты, используя термин «головокружение», описывают самые разные ощущения. Кого-то при головокружении бросает в пот, начинается звон в ушах, падает или повышается давление, у других будет «карусель» в глазах, тошнота, невозможность ходить, у третьих — ощущение покачивания, неуверенности, страха падения. Именно поэтому первоочередной диагностической задачей врача является уточнение характера жалоб. Подробнее о головокружении АО СМК «Сахамедстрах» рассказала Маргарита Воробьева, врач — невролог Республиканской больницы №2.

●●● Маргарита Константиновна, как выясняются причины головокружения?

●●● Головокружение пациентам часто дают такое описание: человек ощущает неустойчивость, желание держаться за опору, пространство и предметы могут вращаться, в других клинических случаях к головокружению добавляются неврологические симптомы — к примеру, нарушение речи «дизартрия», головная боль, слабость в конечностях, что может быть и при инсультах, также может снизиться слух или при болезни Меньера. Причины головокружения очень много, все индивиду-

ально, именно поэтому каждый случай требует от врача детального осмотра, крайне детализированного, скрупулезного сбора анамнеза — респекта пациента. Назову некоторые причины возникновения головокружения по которым можно понять, что диапазон заболеваний о которых свидетельствует головокружение, весьма широк:

• заболевания периферического вестибулярного аппарата, расположенного во внутреннем ухе;

• болезни ствола мозга, затрагивающие его структуры, отвечающие за координацию и равновесие;

• хронические болезни, вызывающие головокружение, например, сердечно-сосудистые заболевания

●●● Каких случаев головокружения было больше всего в вашей практике?

●●● Случаев доброкачественного пароксизмального позиционного головокружения, сокращенно — ДППГ. Приступы головокружения провоцируются движениями головы — к примеру, переворот с боку на бок в постели, переход из горизонтального положения в вертикальное — встать или сесть на стул, запрокидывание головы при наклоне вперед или назад — выпить воды, снять обувь. Такое головокружение нередко сопровождается тошнотой и рвотой. Лечится грамотным неврологом легко и быстро, знаяшим

специальные врачебные маневры для такого случая. Дело в том, что данный вид головокружения развивается из-за смещения отолитов — небольших камешков, которые находятся во внутреннем ухе и помогают организму понять, где вверх, а где вниз. Если они попадают не туда, голова начинает кружиться. Специфичен невролог — и камешки встают на место, головокружение прекращается. Приступы головокружения при ДППГ, как можно понять из описания выше. Частые, это очень путает человека, такие пациенты попадают ко мне на прием очель встревоженными, боясь сделать лишнее движение, чтобы головокружение не повторилось вновь. После исполнения маневра пациенты испытывают особенную радость, большинство даже подумают не могли, что все пройдет так быстро, и не понадобятся никаких капельниц, уколов и таблеток, от головокружения человек избавляется сразу на приеме.

●●● Чем опасно переживание на манер «это не страшно, само пройдет»?

●●● Прогноз зависит от того, чем вызвано головокружение, но в любом случае — это повод посетить невролога. Промедление в некоторых случаях может стоить больших проблем со здоровьем, инсульта или сердечно-сосудистых заболеваний. Всегда должны настораживать

тошнота и рвота, увеличение количества приступов головокружения, внезапность, регулярность проявления, сопутствующая головная боль. Эти симптомы — индикаторы серьезных, часто очень опасных заболеваний. Никакое заболевание не проходит «само по себе», чаще всего оно просто маскируется под прошедшее состояние, и, не ровня час, возникает снова, зачастую — с удвоенной силой. Вероятность усугубить заболевание, пренебрегая походом к неврологу, всегда очень велика. Неврологические заболевания иногда имеют большой срок ремиссии — периоды обострений чередуются с ремиссиями, когда головокружений нет от нескольких недель до нескольких лет. К тому же головокружения особенно опасны для пожилых людей — ведь они увеличивают риск падений, и соответственно, повышают травматизм.

●●● Что делать, если в вашей поликлинике нет невролога?

●●● Отсутствие узкого специалиста в лечебном учреждении не является причиной для отказа в специализированной медицинской помощи. Если в поликлинике нет нужного специалиста, поликлиника обязана направить пациента по ОМС туда, где такой врач есть. Это может быть другая больница или другая поликлиника.

ха, находящаяся не по месту нашего прикрепления. Такое же правило действует, если учреждение не может сделать какой-либо анализ, диагностику вроде МРТ, КТ, или УЗИ и любую другую манипуляцию, которую покрывает полис ОМС. Для получения медпомощи необходимо написать заявление на имя главного врача вашей поликлиники с просьбой предоставить специалиста. С даты этого заявления начнется отсчет срока по территориальной программе, в течение которого вам обязаны будут предоставить врача. Сроки ожидания приема специалиста, зависит от направления. Например, если речь идет о плановой медицинской помощи, то к узким специалистам вас должны будут направить в течение двух недель, оказав специализированную помощь — в течение 14 дней. Обратитесь к своему страховому представителю, он обязательно поможет составить заявление и проконтролирует срок получения полагающейся медпомощи по ОМС.

Телефон Единого контактного центра здравоохранения РС(Я):

8 800 100-14-03 (звонок бесплатный)

Центральный офис в г. Якутске: ул. Курашова, 44а

С заботой о вашем здоровье, АО СМК «Сахамедстрах».

«Моя работа всегда будет связана с шахтой»

Промышленность. Простые ребята из глубинки имеют возможность работать в АЛРОСА один из них является электромеханик Николай Степанов.

Андрей ШИЛОВ.

Так нам со всей серьезностью и рабочим настроем сообщил Николай Степанов, электромеханик по слепому скиповому стволу рудника «Интернациональный» компании АЛРОСА, еще в школьные годы Николай поставил цель устроиться на работу в АЛРОСА и ни разу не усомнился в своем решении. В интервью он поведал нам свою историю, как простой парень из якутской глубинки трудоустроился в крупнейшую алмазодобывающую компанию с мировым именем, о том, как он работает и живет сегодня.

Наш собеседник родом из Верхневилюйского района. Об алмазной компании, которая базируется в Мирном, Николай узнал еще в школьные годы. Уже тогда он понимал, что в АЛРОСА его ожидает стабильная и хорошая работа с достойной заработной платой. Осознанно задумавшись о работе в компании он в старших классах, и твердо тогда решил, какие экзамены сдавать и куда подавать документы. Целеустремленность и тяга к знаниям привели его к дверям Мирнинского политехнического института. Документы он подал сразу на несколько направлений, а спустя некоторое время узнал о заветном поступлении на специальность «Горный инженер-электромеханик».

●●● Николай, по сути, ты планировал устроиться в АЛРОСА еще со школы, а как прошли студенческие годы? Проходил ли в компании производственную практику?

●●● После третьего курса я заключил с компанией договор, по которому АЛРОСА предоставляла место для прохождения практики. Практику я проходил в подразделении компании – Удачинском ГОКе. Все это время я стремился стать шахтером, не сомневаясь в своем решении ни на минуту. Да, работа шахтера трудна и требует от тебя полной отдачи. Это большая история об отношении людей к работе. Но это того стоит. В добавок к основной стипендии у меня была стипендия от АЛРОСА, еще и практика хорошо оплачивалась.

Позтому после завершения обучения я сразу же трудоустроился в уже не просто знакомую компанию, но и хорошо известный мне Удачинский ГОК. Я считаю, что это очень важно: так выпускникам и начинающим специалистам намного легче включиться в рабочий режим.

●●● Выходит сначала ты устроился в УГОК, а после переехал в Мирный?

●●● Я трудоустроился в 2010 году, в карьере проработал не-

много – ушел в армию. После службы я вернулся обратно, меня там уже ждали: я стал инженером-наладчиком в «Алмазавтоматике», где проработал до 2014 года.

В 2014 году я перевелся в Мирный и устроился на рудник «Мир» электрослесарем. В 2017 году перешел в «Интернациональный» на участок подъемов и поддержаний шахтных стволов №2. Работал электрослесарем, а с 2020 года по настоящее время работаю электромехаником.

●●● Чем занимается электромеханик?

●●● В мои обязанности входит поддержание в рабочем состоянии ствола шахты, отвечающего за выдачу горной массы с нижних горизонтов на поверхность. Я слежу за тем, чтобы все оборудование, находящееся в стволе, исправно работало.

Если понятнее и подробнее, то это осмотр ствола шахты, армировка, проверка состояния оборудования и канатов скипа. Мой участок непосредственно отвечает за выдачу горной массы с шахты на поверхность.

Электромеханик спускается в шахту на пару часов. А вот когда я работал электрослесарем, находился под землей по восемь часов. Иногда приходилось оставаться надолго, бывало по две смены подряд, когда ломается техника. В таких случаях смена работает до тех пор, пока все не будет приведено в исправное рабочее состояние. Также, время от времени по плану производим капитальный ремонт оборудования, например, замену головного каната подъемной установки. Ремонтировать технику в шахте довольно тяжело – там нет таких условий, как на поверхности. Представьте, что вам нужно выполнить свою работу, но вы находитесь не в теплом комфортном помещении: мало света, влажно, то холодно, то жарко, то сквозит, к тому же ограниченное пространство. И так работа длится двое-трое суток, затем бригады меняются. В этом плане шахта проверяет человека на прочность, там нет места слабым. Такая работа закаляет характер.

Это ответственная работа и мы не должны подводить своих коллег, компанию. А коллектив свой я очень люблю, он у нас дружный, все ребята хорошие. Любую задачу, даже самую сложную, они без сомнения выполнят и всегда поддержат. Я ни разу не задумывался о том, чтобы поменять профессию и протиснуться с подземным рудником. Я пропустил ее через себя и «впитал» всю соль этой профессии. Моя работа будет связана с шахтой до самой пенсии, а может и дольше.

Скип – саморазгружающийся (через дно или опрокидыванием) ковш для подачи руды из шахты.

●●● В компании развито такое направление, как «наставничество». Был ли у тебя наставник, может ты стал наставником?

Наставником я пока не был. Но когда уйду в отпуск, то обучаю заменяющего. Это уже зона моей ответственности – показать, рассказать обо всем, и убедиться, что замена пройдет на необходимом уровне.

Когда я работал в Удачном, то у меня был наставник – Юрий Медведев. Мы с ним ходили в пару, он стал моим первым нас-

тавником и не просто познакомил с производством и тонкостями профессии, а обучил меня всему. Я ему безмерно благодарен. Наставничество весьма важный элемент в нашей работе, поэтому ему уделяют такое пристальное внимание в компании.

●●● Чем занимаешься во вне рабочее время?

●●● После работы хожу в тренажерные залы, в бассейн, летом занимаюсь бегом на стадионе. Стараюсь вести активный образ жизни. Для себя, и в работе это пригодится. Природа, катание с гор, ледовый каток – ходим туда всей семьей. В АЛРОСА поддерживают занятия спортом, в том числе когда речь идет о членах семей работников.

В позапрошлом году у нас было прибавление, теперь в нашей семье три дочери. Поэтому в прошлом году мы начали строительство дома. В выходные занимаюсь облагоражива-

нием дома и участка, построил беседки, детскую площадку, мелких работ много. Так как моя работа связана с электрикой, да и вообще у меня рабочая профессия, то ремонтом занимаюсь сам, да и родственникам помогаю. В выходные мы любим готовить всей семьей разнообразные вкусные блюда по желанию детей.

Работа в компании дает нам возможность летать в теплые края. До пандемии мы ездили в курортные страны: Таиланд, Вьетнам, Турцию, ОАЭ, Тунис. В 2020 году впервые побывали на Байкале. Там мы купили автомобиль и вернулись, поездив по Дальнему Востоку. А в 2022 году со средней дочерью попутешествовали на оздоровление ездили на Черное море в санаторий «Прометей». Отпуск длится 65 дней, и их вполне хватает для отдыха, даже успеваю соскучиться по работе.

